

Българите в Детройт

NEWSLETTER

№.3 / Ноември 2006

Здравейте приятели,

Стана вече време и за третия поред брой на електронния вестник. Получихме различни мнения, похвали и критика за това начинание. Може да прочетете някои от тях по-долу. Това е добре и идва да покаже, че вие, нашите читатели, не спите; имате мнение, а може би и желание да помогнете за тази идея. Което и да е - пишете ни. Не забравяйте да поздравите безплатно Вашите роднини и приятели с приближаващ рожден ден, сватба или нова работа. Още в броя:

- Нашата сънародничка Димитринка Ненова е подготвила статия за коледните празници.
- Защо отбелязваме ден на народната памет на 27 ноември?
- Кратки обяви

Екипът на е-вестника Ви желае весело посрещане на коледните и новогодишните празници. Побързайте и направете вашите резервации:

Мати България кани всички българи на коледно тържество:

Дата: 10 Декември (неделя) от 17:00 часа.

Място: The Fiddler, West Bloomfield (руски ресторант) - [карта](#)

Направете вашата резервация на телефони:

(248) 585-9055 Севда Струмова

(248) 601-9111 Драга Димевски.

[Меню и още подробности.](#)

За всички, които искат да бъдем заедно в Новогодишната нощ и да посрещнем новата 2007 година с усмивки и настроение, заповядайте на [Новогодишен бал](#) - 31 декември вечерта!
(Тел. 248-939-0401 - Илияна и 248-444-9242 - Митко).

[Цялата обява. Указания как да стигнете до залата.](#)

Ако организирате тържество и се чудете какво да измислите за музиката, просто потърсете DJ Еммо (Тел: (734) 274-1102, е-мейл: emmo_dj@yahoo.com). Той ще се погрижи за всичко, а Вие ще получите оваците на гостите. Не пропускайте да гласувате за най-добра българска песен, специална колекция на DJ Еммо и очаквайте нова класация през месец декември. DJ Еммо е направил специална селекция на 15 български песни, от които с гласуване Вие ще определите най-добрата. [Прослушайте песните и направете своя избор.](#)

Ако в последно време сте качили някой килограм и сега се опитвате да влезете в роклята за коледното тържество, не изпускате момента да се включите на хорото с Николай Аличев на 15 декември (тел. 586-791-8984). Каква по-хубава тренировка от три часа потропване под българските ритми: "Дръж се земя"!

Ако сте замислили пътуване до България или някоя по-топла дестинация през приближаващите празници, обадете се на Илияна (248-939-0401) и със сугурност ще имате най-добрата връзка на най-изгодната цена. Германската Авио компания "LUFTHANSA" предлага най-добри цени за

сезона, удобна връзка, електронни билети, сигурност! Ако все още не сте направили вашите резервации, побързайте! Добрата цена, зависи от свободните места!

27 ноември - Ден на народната памет

Чества се от 1996 г. по инициатива на Общонародното сдружение "Мати България".

На този ден през 1919 г. е подписан [Ньойският мирен договор](#), по силата на който България е обременена с тежки репарационни задължения, възлизащи на 2 250 000 златни франка. От нея са откъснати територии с обща площ 11 278 кв. км, населени с компактно българско население. На Сръбско-хърватско-словенското кралство (от 1929 г. - Кралство Югославия, от 1945 г. - Федеративна народна република Югославия, от 1963 г. - Социалистическа федеративна република Югославия, от 1992 г. - Съюзна република Югославия, от 2003 г. - Сърбия и Черна гора) са предадени Царибродска околия, част от Кюстендилското краище, 18 села от Трънско и Знеполско, 8 села от Кулско. С Гърция се потвърждава границата по Букурещкия мирен договор от 1913 г. Отнети са Западна Тракия и Южна Добруджа

От пощата на електронния вестник:

Поздрави за [www сайт-а](#).

Инициативата е много полезна, пак и добре сте го направили.

Др. В. Петков, Асоц. Проф.
Central Michigan University,
Mt. Pleasant, MI

браво свалям ви шапка

ПЕТЬО ПЕЙЧЕВ
FARMINGTON HILLS, MI

Уважаеми сънародници,

Много се радвам, че в Детройт има Мати България. Спомням си на времето как Петър Константинов ходеше от град на град да основава организацията. Ще бъде чудесно, ако ни разкажете за Мати България и българите при вас за моя уебсайт. Аз ще се опитам също да напиша нещо за вашия електронен вестник.

Особено съм възхитена от кукления театър.

Изпращам ви инфо за World Bulgarian Convention, Salt Lake City, Utah, 16-18 Май 2008, и за международен конкурс есета "Ние трябва да сме във времето, за да бъде времето в нас" (по повод 170 години от рождението на Васил Левски). Надявам се на активно участие и на нови идеи за 2008. Ще бъде чудесно, ако публикувате инфо на уебсайт ви, както и ако Мати България се включи като съорганизатор.

Ако кукленият театър реши да дойде, необходимо е отрано да се обадите, за да търсим подходяща публика.

Сърдечни поздравии,
Лолита

Лолита Николова, PhD

Responsible Организер
World Bulgarian Convention

БЪЛГАРСКИТЕ ЗИМНИ ПРАЗНИЦИ

Празниците са за това, да ги посрещаме с отворени сърца за радост, обич и веселие. Те идват при нас, за да ни направят по-добри, по-сърдечния и по-великодушни; да ни накарат да забравим лошите думи, да простим обидите, да разтворим душата си за доброто, което носим в себе си и да го дарим щедро на всички около нас.

Но празниците не са само богатство от багри, музика, танц и веселие, разтоварване от напрежението на делника, почивка и отмора след усилен труд, тежки трапези и пиршества. Същността им е далеч по-дълбока ? те са част от културата на всеки народ, защото съхраняват най-значимото, създадено от него във времето, пазят онези морални и нравствени ценности, които са му помогнали да оцелее през вековете. Празниците са мерило за добро и зло, връзка и приемственост между поколенията, мъдрост, жизненост и сила, памет и бъдеще.

Възрастта на празниците е древна ? откакто свят светува в тях съжителстват хармонично преплетени езическите ритуали и символи с привнесените от църквата християнски вярвания и образи на Бога, Божията майка и светиите, с които традицията се обогатява и изпълва с допълнителен смисъл.

Мястото на всеки един празник в календара не е случайно ? многовековният опит на хората безпогрешно е установил онези дни в годината, когато в природата се извършват видими промени и те събират житейските грижи и надежди за предстоящата стопанска работа и резултатите от нея, за благополучието на дома и семейството, за продължаването на рода...

Същинските зимни празници обхващат дните от Игнажден /20.XII./ до Ивановден /07.I./, а своеобразна кулминация са Коледа с Рождество Христово и Нова година /Сурваки/ - едни от най-големите тачени и близки до сърцето на българина празници.

В християнската религия дните от Игнажден до Коледа са ?замъчени? ? ?Божа майка се мъчи да роди Млада Бога?, а спрямо тях симетрично са разположени в календара Никулден /6.XII./ и Ивановден /7.I./ . Първият е посветен на ?стар свети Никола?, покровител на морските стихии, който, образно казано, със своя кораб пренася човешкия свят от умиращата стара година към спасителния бряг на раждащата се Нова година. Вторият е в чест на ?Кум Иван?, който наред с кръщението на Сина Божи, „кръщава? земята и небето и установява новия ред. Подредбата на зимните празници е осмислена като движение от старо към ново, от хаос към ред, от смърт към раждане и издава намерението за смяна на старата година с нова.

ИГНАЖДЕН /МЛАДА ГОДИНА/ - името на празника е преосмислено на някои места в България в Единажден, защото се е смятал за първи ден на годината, ден- единак. Най-характерно за него е ? полязването? ? обичай, при който особено внимателно се съблюдава пръв в къщата да влезе човек ? добър, честен, имотен, за да носи сполука и берекет за дома.

Рано сутринта на Игнажден най-старата жена удря със сурова пръчка спящите още деца, за да растат заедно с Млада година?. На този ден мъжете колят специално отглежданата за Коледа свиня и по далака й гадаят за времето ? ако предният край е дебел ? зимата ще бъде тежка в началото и обратно. От месото на жертвата се яде едва на Коледа, след завръщане от църква, като първото блажно месо след строгия 40 дневен пост са печени врабчета, уловени от децата.

Игнажденската вечеря е първата от трите кадени вечери, при които на трапезата се събира цялото домочадие като преди това най-старият я прикадява. През тази вечер се замесва мая /квас/, необходима за коледните краваи и пити ? ритуал-тайнство, символизиращо зараждането на живота, респективно Нова година и в него участват само жените.

Денят преди Коледа в Източна България се нарича Малка или Суха Коледа, Бъдни вечер,

Каден вечер, Крачун /Плевенско и Ломско/, Наядка /Дупнишко/ Бъдник /Разложко, Скопско/ и е празник на малките момчета. Докато жените приготвят специалните обредни храни и в домовете цари празнична шетня, момченцата на възраст 7-12 години, събрани в дружини, с преметнати торбички през рамо и с дрянова пръча в ръка, обикалят по къщите и тропат по портите. Отваря им най-старата жена и след като си разменят думите: ?Бог се роди, Коледо?, ?Коледе, бабо, Коледе? или ?Славите ли млада Бога??- отговорът е: ?Славиме, славиме? и възрастната жена ги посипва с жито. Момченцата чукат ? забиват? с тояжките си разпилените зърна по земята, за да ?зачене ? тя и изричат благословии: ?Да се роди, дека рало ходи и дека не ходи? или ?Сей, сей, Коледо, дай, бабо, орешки?. Домакините, уважени от коледарчетата, щедро ги даряват с колачета, кравайчета, орехи и дребни пари.

Малка Коледа завършва с Бъдни вечер ? богата на ритуали, тържественост, но и на спокойствие и домашен уют вечеря /24 срещу 25.XII./. Освен хлябът, многообразен по форма, украсен с различни символи: кръст, слънце, жито, домашни животни, цветя ? през този ден се приготвят и останалите ястия ? задължително постни: варено жито, фасул, сарми с ориз, булгур, ошаф, тиквеник, туршии.

Задължителният елемент на Бъдни вечер е празничният огън с всички приготовления и запалването му. Дървото, наречено бъдник, коладник, прекладник и пр., се подбира така, че да бъде здраво и плодовито ? да дава много плод ? дъб, бук, круша. Момъкът, който внася бъдника къщи, изрича: ?Славите ли млада Бога??, на което домашните отговарят: ?Славиме, славиме, добре дошъл!?, а ергенът добавя: ?Язе къщи и Бог с мене!?. Останалите благославят: ?Амин, дай, Боже!?. Момите подемат песен за оледното дърво:

Ой те, дръвце, право дръвце,
де си расло толко тънко,
толко тънко, та високо?
Ой те тебе, малка моме,
малка моме кривоперке.
Я съм расла тамо горе
тамо горе на планина,
на планина, на рудина,
край езеро самовилско.
Отсече ме вакъл овчар,
донесе ме да ме сади
край огнище, край трапези.
Я съм, моме, златно дръвце.
Златно дръвце, плодовито,
Ще порасна дор до небо

клонще пусна дор до земя,
лист ще листна ?дребен бисер,
цветя ще цъфна ? чисто сребро,
род ще родя ? сухо злато.
Слез ще по мен млада Бога,
ще дарува добра дарба:
на момата ? дребен бисер,
на майката ? чисто сребро,
на бащата ? чисто злато,
пълна къща със дечица,
със дечица, със ягненца,
със теленца, със конченца,
със яренца, със прасенца,
със пчелици лекокрилки.
Живот, здраве, веселие!

Най-възрастната жена в семейството посипва бъдника и огъня с житни зърна, за да бъде годината изобилна. Вечерта стопанинът тържествено запалва бъдника и този огън се поддържа много внимателно през цялата нощ, защото той е символ на старата година, която умира, раждайки Млада Бога, Божич. На недогорелите части ? въглените и пепелта от бъдника, се приписва магическа сила, ето защо те старателно се пазят.

Бъдни вечер се чества навсякъде в семеен кръг. Вечерта не може да започне, докато всички членове не се съберат около трапезата. Най-старият мъж разчупва обредния хляб и дава на всекиго по едно парче, като първото е наречено на Света Богородица. Едва тогава започва вечерята, като всички се стараят тя да премине по реда, завещан от стари на млади. По време на яденето се избягва да се става от трапезата, за да не стават квачките от яйцата, докато мътят. Само стопанинът може да става, но се движи приведен, ?за да се превиват житата от зърно?. След вечерята децата се търкалят върху сламата, разпиляна край трапезата и то само на една страна, за да натезат класовете и полежат на една страна. По-късно сламата се разхвърля в градината, в обора, по кошерите за плодородие и благодат.

С Бъдни вечер са свързани и редица гадания, които се отнасят до времето и резултатите от стопанска дейност, здравето на всеки член от семейството и задомяването на младите.

За плодородието се гадае по Бъдника ? ако той гори и пръска искри ? ще има богата беритба. Гадае се и по сребърната пара в питата ? комуто се падне ? ще бъде честит. Стопанката дава всекиму и по един орех ? ако ядката е здрава и цяла ? вещае здраве, ако е гнила или почерняла ? болест, смърт. Момите скриват първата хапка от хляба си и после я слагат под възглавницата си ? който момък сънуват през нощта - за него ще се омъжат. След гаданията всички се мажат под мишниците и зад ушите ? да не ги лови болест.

Завършила е вечерята, стопаните са отместили трапезата, без да я прибират, но никой не бърза да си ляга. Всички са обхванати от трепета на очакването, с който ще посрещнат ?добри гости коледари?. Без тяхното идване празникът не би бил пълен.

Участниците в обичая са само мъже и то главно ергени и годеници. Коледарите /коладниците, куледашите/ започват да се готвят за празника още през коледните пости ? избират си водач /станеник, цар/ и разучават своите задължения и коледни песни. Водачът ? физически красив и умен, избира благословник на кудата /групата коледари/, който благославя стопаните и нарича за здраве и берекет. Коледарите са празнично облечени с тежки ямурлуци а калпаците им са украсени с чемширови и брашлянени китки, с венци от нанизани на червен конец пуканки, сушени сливи, стафида, които увиват върху извита лозова пчка. Тази украса с особено старание се приготвя от техните сестри или избранници. Групата коледари тръгва в полунощ и до сутринта на Коледа обхожда с песен всички домове в предварително определената махала. Влезли в къщата, коледарите изпяват по няколко песни - на стопанина, по-рядко на стопанката, на младата невеста, на момата или момъка. В зависимост на кого пеят се подбира най-подходящия мотив. На домакините ? за къщата и семейното благополучие, за богатство, събрано с честен труд. В песните за неженените са застъпени мотивите за моминската хубост ? девойката е по-хубава от слънцето. Нейната риза е чиста като бяла пряспа:

Мома надгрява слънцето ?

девет планини огрява,
на десета зора дава...

а момковото юначество се знае по цял свят. Той язди ?добра коня?, който е по-бърз от ?сур елен?...

След песните коледарите получават пригответия за тях ?вит-превит кравай?, поднасян от момата на дома. Водачът на дружината го поема с две ръце и изказва коледарска благословия. Със своето съдържание тя повтаря пожеланията за плодородие, здраве и благополучие.

През деня, на самата Коледа, моминските краваи се изнасят на търг на мегдана на селото и всеки момък-коледар се стреми да откупи кравая на своето либе.

Коледарите наред са дарявани щедро ? с пари, месо, боб, сланина, брашно, вино, мед и пр., които носи специално избран коледар ? трахобер. Със събраните подукти ергените си устройват трапези, които могат да подължат до Ивановден. Счита се, че коледарите имат способността да осъществяват своеобразна връзка с отвъдния ?мъртъв свят?, откъдето носят информация за бъдещо плодородие и берекет, затова на Йордановден /Водици/, всички участници отиват на църква, където свещеникът ги ръси с кръстена вече вода и им чете очистителна молитва. Едва тогава се смята, че коледарите излизат от обрядното си състояние и могат да се върнат към ежедневието бит. Самият ден Коледа /Божич, Божи/ е ?празен от работа?. Освен тържествената служба в църквата и гощавката на коледарите, всички излизат на традиционното хоро и се ходи в дома на имениците ?на честито?.

Нощта на 24 срещу 25.XII. е и голям християнски празник ? Рождество Христово. Честването му е непознато до IV век, а официално е признат едва през 431 т. Първоначално Рождество Христово е било на 6.I. /Богоявление/, а по-късно със смяната на Юлианския календар с Грегорианския, тържествено се отбелязва на 25.XII. Празникът е свързан с раждането на Спасителя на човешкия род ? Сина Божи ? Исус Христос, който символизира надеждата и вярата във възтържествуването на справедливостта и доброто по света, любовта между хората, както и спасението на праведните за вечен живот.

Макар и с различна възраст ? Коледа - дивен, Рождество Христово ? с широка популярност, едва през XIX и XX век двата празника започват да съжителстват хармонично, защото носят в себе си надеждата за по-добро, вяра и упование в бъдните дни и обогатяват зимната ни празнична традиция.

След излизането на коледарите от дома започват дванадесетте ?погани? дни, познати и на други европейски народи. Те траят до Ивановден и се наричат още ?некръстени?, ?мръсни?, ?караконджови?. Вярва се, че през това време преградата между този и отвъдния свят е снета и нощем до първи петли бродят нечести духове и сили ? вампири, таласъми, самодиви... Съществува поверието на 27.XII. да не се оставя навън непокрит съд, защото го наплюват самодиви и човек полудява. През дванадесетте погани дни не се извършват обичайните обреди при кръщаване на дете и опяване на покойници, не се подава за умряло. Смята се, че заченатите през това опасно време деца, ще станат магьосници или разбойници. За родените пък през това време се ушиват специални ризи, които ги пазят от любовта на змейове и змеици.

Вторият обреден акцент в дванадесетдневния цикъл е Нова година /1.I. ? Сурва, Сурваки/. Той се чества в деня на християнския светец Василий, поради което е известен като Васильовден. Навечерието на празника е свързано с втората кадена вечеря, която винаги е в тесен семеен кръг. Ястията тук вече са блажни. На трапезата се слага варена свинска глава или пача от главата и краката на прасето, варена кокошка, петел или пуйка. Задължителни са и варено жито, кромид лук, чесън ошав, туршия и мед. Новогодишната баница е другото задължително блюдо. В Източна България тя се нарича плакета, плаке. Между корите се поставя сребърна пара и дрянови клончета с различен брой пъпки, които предварително са „наречени“ ? здравето, богатството, нивата, работата, мързела, домашните животни, любовта, учението и пр.

Най-възрастният мъж прекадвя трапезата и вдига високо надглавата си питата, разчупва я и дава

на всекиго по едно парче, спазвайки възрастовата йерархия. После завърта три пъти тавата с баницата, която предварително е нарязана на толкова парчета, колкото са членовете на семейството плюс още едно за Света Богородица. Вниманието на всекиго е насочено към белега, който ще му се падне в баницата. Той означава как „ще му върви?, какъв ще бъде „късметът? му през годината. Навсякъде у българите кихането по време на празничната вечеря се приема за добър знак. Стопанинът веднага обещава на първия кихнал ? първия приплод от домашните жшивотни ? агне, яре, теле. Веднага след вечерята семейството се събира около огнището да погадае отново за бъдещата си съдба.

Като празник, бележещ началото на Новата година, Сурваки е характерен с обичаи, свързани с „магията на първия ден? ? т.е. какъвто е първият ден ? такива ще са и останалите дни от цялата година. Вярва се, че ако първият, прекрачил прага на къщата гост е мъж ? ще се родят повече мъжки агнета и обратно.

Сурвакането е най-специфичният за празника обичай и неговият обреден смисъл е свързан с осигуряването на здраве и всеобщо благополучие.

Сурваката се прави винаги от плодно дърво ?леска, черница, круша, но най-вече от дрян заради качествата му на здраво дърво, което най-рано цъфти и пази от магии. При избирането на дрянвата пръчка се следи да са кичести клончетата, с много пъпки. В области, където преобладава земеделието ? сурваките са окичени сжитни класове, кравайчета, пуканки, сушени плодове, а в животновъдните райони ? окичването е с разноцветна вълна. По своето съдържание сурвакарските благословии са почти еднотипни:

Сурва, сурва година, весела година!
Житен клас на нива, голям грозд на лозе,
жълт мамул на леса, червена ябълка в градина,
пълна къща с коприна.
Живо здраво догодина, догодина до амина!

Първият ден от новата година преминава в приповдигната празнична атмосфера. Освен традиционното общоселско хоро, през този ден се правят и специалните гостувания на момци, годеници и младоженци у кума, побратима, побацима от сватбата или у родителите на булката. Задължителни са даровете: печена кокошка, пита, вино. Ходи се на гости и у имениците...

Отминала е Сурва. Сурвакарчетата са сурвакали всекиго за здраве. Млади и стари са участвали в обредите, тропнали са хоро, изтеглили са „късмета? си от баницата ? извършили са всичко, което традицията повелява. И все пак, за да се затвори кръгът на новогодишната обредност, предстои третата кадена вечеря, която трябва също така стриктно да бъде спазена. От трапезата срещу Нова година е запазено суровото жито, останалите цели орехи и недогорялата свещ, които се слагат на третата и последна вечеря срещу Йордановден /Водици, Богоявление, Водокръщи/ - 6.I. След третата кадилка се счупват всички орехи и пак се гадае. Остатъкът от свещта се прибира и когато гърми, се запалва с вярата, че предпазва от гръм. Прекаденото жито се дава сутринта на кокошките, за да снасят, а малко момиче измива на чешмата домашната икона, „за да е бяло житото?. Вярва се, че през нощта срещу Йордановден небето се отвара и виделият това, ако си пожелае нещо, то непременно се сбъдва. През деня на Водици /Богоявление/ цялото село се събира на „дълбока вода?, а свещеникът хвърля кръста. Който го извади, ?спаси? ? ще бъде здрав и честит през цялата година. Този, всъщност, е последният ден от поганите, мръсни, нечисти дни.

Последният голям зимен празник е Ивановден -7.I. Според християнската вяра Свети Иван кръщава новородения бог в „Йордан река?. Наричат го още Кум Иван, покровител на кумството и побратимството. На Ивановден се къпят младоженците, а на водача на коледарите се изпява последна коледна песен.

Едва след последната кадена вечеря и подир очистителните по характер обреди на Водици и Ивановден, извършвани с „кръстена вода?, се смята, че са пропъдени злите, демонични и вредоносни сили. Едва тогава тръгват сгледници, сватовници и започва периодът на новите сватби ? от Ивановден до Сирни заговезни ? 25.II.

И така всеки обръща поглед напред с упование да дочака Новата година, предсказаното здраве, плодородие, сполучлив брак и щастлив живот...

Чудесно би било да обогатим знанията си за българските народни празници, да продължим традициите, завещани от нашите прадеди и на свой ред да предадем щафетата от обичаи на по-младите. Но факт е, че ние живеем в 21 век, а той също има претенции към нас ? не само да помним и тачим празниците си, но и да потърсим тяхната проекция в нашето съвремие. Новият век изисква от нас да не бъдем само пасивни съзерцатели и консуматори, а да осмислим културното ни наследство, което ни помага да не забравяме истинските ценности в живота ? любовта, благодарността, състраданието, сърдечността, добротата, щедростта...

И сега, когато приближава Рождество Христово, нека се вгледаме в хората около нас, нека отворим сърцата си на най-човешката страница и да запалим в душите си желанието да подарим в празничните дни не само нещо материално, а и топлинка, нежност, съпричастност ? дребните, но вечни неща, благодарение на които е оцелял светът до сега.

Коледа приближава! Може ли всеки един от нас да стопли поне по едно човешко сърце? Пък и защо ли да чакаме Коледа...

Димитринка Ненова

По материали от книгите на:

Л. Йорданова -, Изкуство и народни обичаи? ? София, 1982г.,

А. Калоянов ?„Славите ли Млада Бога?- В. Търново, 1992г.Сурва?

М. Василева - „Коледа и Сурва? София, 1988г